

DOF's håndbog for aktive i det lokale trepartsarbejde

Dansk
Ornitologisk
Forening

BirdLife
D A N M A R K

Version 10. februar 2025

Opdateringslog

Version	Ændringer
21. december 2024	1. version
10. februar 2025	<p>Generelt: 'Baggrundsgrupper for DN's repræsentanter i de Lokale Treparter' er i overensstemmelse med DN's terminologi omdøbt til 'lokale grønne dialogfora'.</p> <p>'MARS' og mulighederne heri refereres på relevante steder. Døde links er genoprettet. Overskredne tidsfrister omtalt i datid. Slåfejl rettet.</p> <p>Afsnittet 'Hvor kan lokalafdelingerne søge indflydelse?: Lokale grønne dialogfora og proceduren for deres nedsættelse nærmere uddybet, og DK-kortets farver forklaret.</p> <p>Afsnittet 'Beskyttelse af raste- og overvintringsområder': Kritikken af det manglende fokus på raste- og overvintringsområder er uddybet, og afsnittet suppleret med genopretning af tidligere vådområder som yderligere et relevant fokusområde.</p> <p>Bilag I: Nyt bilag med oversigt over formands- og sekretariatskommunerne for de 23 Lokale Treparter og ankerkommunerne for de 10 kommunale samarbejder.</p>

Indhold

Indledning	3
Trepartsaftalen – kort fortalt.....	4
Hvor kan Lokalfdelingen søge indflydelse?	5
Hvilke mål skal vi forfølge?.....	7
Store, sammenhængende naturområder	7
Beskyttelse af raste- og overvintringsområder samt genopretning af tidligere vådområder	9
Optimal forvaltning af lavbundsarealer	9
Skovrejsning på jorde med stor kvælstofudvaskning må ikke ske på bekostning af biodiversitet....	10
Rejsning af urørt skov ved selvgroning.....	10
Økologisk infrastruktur i produktionslandskaber.....	10
Multifunktionel drikkevandsbeskyttelse	11
Tidslinje – <i>hvem, hvad, hvornår?</i>	12
Referencer	14
Bilag I: De 23 lokale treparter og deres inddeling i 10 grupper	16

Indledning

Denne håndbog er tænkt som en hjælp fra DOFs Naturpolitiske Udvalg til DOFs lokalafdelinger i forbindelse med deres indsats i det lokale trepartsarbejde omkring Et Grønt Danmark. Håndbogen er bevidst holdt meget kortfattet, og ledsages af et bilag, i det følgende betegnet 'Ordbogen' med en mere grundig ord- og begrebsforklaring. Ord, der er nærmere forklaret i Ordbogen, er *-mærket i håndbogen.

Håndbogen opdateres løbende i takt med, at vi alle bliver klogere på de nye opgaver. De væsentligste ændringer vil fremgå af opdateringsloggen på side 2, og det anbefales altid at søge den nyeste version (se datoen på forsiden og i fil-navnet), som til enhver tid vil være tilgængelig i seneste version på <https://pub.dof.dk/> under 'Notater'. Alle opfordres til at sende rettelser og kommentarer i øvrigt samt gode eksempler til efterfølgelse til henrik@wejdling.dk. De vil så – efter samråd med Naturpolitisk Udvalg – løbende blive indarbejdet i kommende versioner.

Hvad er lokalafdelingernes rolle – kort fortalt

Aftalen om Et Grønt Danmark vil blive implementeret gennem i første omgang etablering af 23 Lokale Treparter* (tidligere 'Vandoplandsstyregrupper'/VOS'er) med 1-2 repræsentant(er), centralt udpeget af DN, for de grønne organisationer i hver. De Lokale Treparter* skal i løbet af 2025 lave en samlet omlægningsplan* for gennemførelsen af Et Grønt Danmark for hver deres område (som udgøres af et hovedvandopland*).

Som støtte for DN's grønne repræsentanter i de Lokale Treparter* har DOF, Danmarks Jægerforbund, Danmarks Sportsfiskerforbund og Friluftsrådet udpeget repræsentanter, der kan indgå i lokale grønne dialogfora. Alle DOFs lokalafdelinger har således udpeget repræsentanter til

disse dialogfora. De lokale treparter faldt endeligt på plads med udgangen af januar 2025, og de lokale grønne dialogfora etableres på DN-repræsentanternes foranledning i den takt, de beslutter sig herfor.

Derudover åbner aftalen om implementering af Et Grønt Danmark for oprettelse af et antal Kystvandråd*, der hver især dækker ét eller flere vandoplande*, og som kan have repræsentanter for alle de lokale organisationer m.v., der med deres respektive lokalkendskab og viden om natur- og miljøforhold kan bidrage til planernes realisering. Kystvandrådene* skal fungere til og med 2027, og lokalafdelingerne bør også søge repræsentation i disse.

Sidste afsnit i Håndbogen udgøres af en tidslinje for de vigtigste aktiviteter i den hektiske opstartsfasen med angivelse af, hvor det er, DOFs lokalafdelinger i særlig grad skal være opmærksomme/søge indflydelse på fuglenes vegne.

Trepartsaftalen – kort fortalt

Aftalen om Et Grønt Danmark består i virkeligheden af tre successive aftaler, dels [aftalen fra juni 2024](#) mellem regeringen, Landbrug & Fødevarer, DN og KL m. fl. om et Grønt Danmark, dels den efterfølgende [politiske aftale fra november 2024](#) om *implementering* af et Grønt Danmark, og endelig en [rammeaftale af 13.12.2024 mellem Ministeriet for Grøn Trepert og KL](#) om kommunernes opgaver i omlægningsindsatsen i medfør af de to foregående aftaler. Som lokalafdeling i DOF er det især sidstnævnte Rammeaftale (med tilhørende faktaark – se referencelisten), der giver de fleste svar på, hvad der skal ske, og hvor lokalafdelingen kan påvirke forløbet.

Aftalerne adresserer tre hovedproblemstillinger:

- Klima
- Vandmiljø
- Natur og biodiversitet

og virkemidlerne er flettet delvist sammen/har effekter på flere eller alle tre problemstillinger samtidig, men hvis de skal skilles ud efter hovedsigte, så er de som følger:

- **Klima:**
  - CO₂e-afgift* på udledninger fra produktionen (især den animalske) fra 2030 (tid indtil da til udvikling og implementering af klimateknologier)

- Udtagning af 70.000 ha kulstofrig lavbundsjord*
  - Hvis ikke der opnås tilstrækkelig frivillig udtagning, kommer der CO₂e-afgift* på dyrkning af lavbundsjord fra 2028!
- Skovrejsning/urørt skov
- Styrkelse af indsatsen for udbredelse af klimateknologier og -tiltag, der kan reducere udledningerne (især fra kvægbesætninger)
- **Vandmiljø:**
  - Paradigmeskifte i kvælstofindsatsen, hvor arealomlægning er hovedmotoren til at nå målene i EU's vandrammedirektiv
    - Udtagning af landbrugsjord, der giver anledning til stor kvælstofudledning
    - Hvis ikke der opnås tilstrækkelig frivillig udtagning, træder en skærpet miljøgaranti* i kraft fra 2027, hvorefter der sættes loft over, hvor meget kvælstof, der må tilføres sådanne marker (ned til braklægningspunktet*).
- **Natur:**
  - Rejsning af i alt 250.000 hektar skov (svarende til et areal på størrelse med Lolland-Falster og Bornholm), heraf:
    - 230.000 ha privat skov (hvoraf 80.000 ha urørt)
    - 20.000 ha urørt statsskov (fortrinsvis til sikring af drikkevand*)
  - Udtagning af 70.000 hektar kulstofholdige lavbundsjord* + 70.000 ha randarealer* (70.000 ha forventes at kunne blive til beskyttet natur).
  - Et mål om mindst 20 pct. beskyttet natur = 860.000 ha (p.t. er *officielt* beskyttet 14,8 pct = 635.700 ha).
    - I de 20 pct indgår de 80.000 ha privat urørt skov, de 20.000 ha urørt statsskov samt de udtagne lavbundsjord (i alt 170.000 ha – så altså fortsat en manko på små 50.000 ha i f.t. målet).

Eftersom en ikke uvæsentlig del af indsatsen handler om nedbringelse af kvælstofudledningen til havmiljøet, vil det meste af arealomlægningen ifm. treparten lokalt blive knyttet op på *vandoplande**, idet også skovrejsning og udtagning til natur m.v. vil blive håndteret inden for grænserne af disse vandoplande*, men samtidig med sigte på øget biodiversitet.

Hvor kan Lokalafdelingen søge indflydelse?

Det bliver i al væsentlighed *kommunerne*, der skal forestå den lokale udrulning af arealomlægningerne i Et Grønt Danmark.

Fra 1. februar 2025 er initiativet lagt over i 23 Lokale treparter*, arealmæssigt afgrænset som de nuværende *Vandoplandsstyregrupper (VOS'er)*. De er oprettet med kommunerne siddende for bordenderne, og de skal – *inden udgangen af 2025* - gennemføre den konkrete planlægning af arealomlægningerne.

Det fremgår eksplicit af implementeringsaftalen, at "kommunerne i de lokale omlægningsplaner skal arbejde for så vidt muligt at identificere arealer inden for omlægningsindsatsen, som har potentiale for at bidrage til beskyttet natur, og hvor muligt også til strengt beskyttet natur," og det er i særlig grad *her*, lokalafdelingerne bør komme med input.

Det er [i et faktaark om de lokale treparter*](#), udstedt i f.m. implementeringsaftalen*, nøje udpindet, at der vil skulle oprettes lokale treparter* *alle* steder, også uanset om der udmeldes et konkret indsatsbehov* (dvs. kvælstofreduktionskrav) til givne vandoplande. De Lokale Treparter* skal i sidstnævnte tilfælde koncentrere indsatsen om ”at søge ind i ordninger for skovrejsning og udtag af lavbundslande*, i det omfang det måtte vise sig relevant, samt visse CAP-ordninger*. De lokale treparter* vil også have mulighed for at anvise potentialer for store sammenhængende naturområder.”

Af et senere faktaark, udstedt i f.m. Rameaftalen*, fremgik det, *hvordan* de Lokale Treparter* skulle sammensættes, nemlig af:

- 1-2 repræsentanter for hver af kommunerne i oplandet
- 1-2 repræsentanter for lokale landbrugsorganisationer
- 1-2 repræsentanter for lokale naturorganisationer
- 1 repræsentant fra Naturstyrelsen

Det fremgik, at det var Landbrug & Fødevarer og DN, der fra centralt hold skulle udmelde repræsentanterne for hhv. landbrugsorganisationerne og de lokale naturorganisationer, og DOFs lokalafdelinger er derfor ikke som sådan tiltænkt pladser i de Lokale Treparter*.

Imidlertid fremgik det af et faktaark, udstedt i f.m. implementeringsaftalen, at ”repræsentanterne i de lokale treparter* kan løbende samle input fra deres lokale netværk og dermed sikre en bred forankring i deres bagland.”

DN, DOF, Friluftsrådet, Danmarks Jægerforbund og Danmarks Sportsfiskerforbund er derfor enedes om, at de fire sidstnævnte organisationer kan udpege repræsentanter, der kan indgå i lokale grønne dialogfora*, som etableres af DN’s repræsentanter i de 23 lokale treparter*.

KL har i november 2024 offentliggjort nedenstående kort over de 23 Lokale Treparter* geografiske afgrænsninger (følger de såkaldte hovedvandoplande*), og samtidig med farver vist, hvordan kommunerne allerede samarbejder i 10 hovedgrupper (i Bilag I vises en liste over de 23 lokale treparter og deres opdeling på 10 hovedgrupper med angivelse af formands- og sekretariatsgrupper for hver lokale trepart samt ankerkommunerne i hver af de 10 hovedgrupper). Som det ses, er der ikke fuld overensstemmelse mellem lokalafdelingernes geografiske afgrænsninger og så de Lokale Treparter*, så flere af DOFs lokalafdelinger har måttet udpege repræsentanter til mere end en baggrundsgruppe, idet Natud foreslog, at der børe være repræsentanter fra begge lokalafdelinger i de enkelte baggrundsgrupper, hvis de dækker mere end en lokalafdeling. I Ordbogen er kortet vist side om side med lokalafdelingernes geografiske udbredelse samt med kort over indsatsbehovene* i de enkelte hovedvandoplande*.

De lokale treparter* skal undervejs samarbejde med Kystvandrådene*, hvoraf der i henhold til et faktaark herom udstedt i f.m. Rameaftalen* kan etableres yderligere 14 (ud over de fire eksisterende, hvor DOF allerede har sæde). Kystvandrådene* skal rådgive om den videre implementering, og forventes - i hvert fald budgetmæssigt – nedlagt ved udgangen af 2027.

Lokalafdelingerne skal således OGSÅ belave sig på at skulle udmelde kontaktpersoner til de Kystvandråd*, der ud over de fire eksisterende af slagsen forventes oprettet. Som reglerne er udformet, kan de alene oprettes Kystvandråd*, hvis de dækker mindst ét vandopland*, som der er stillet kvælstofreduktionskrav til.

DN’s GTP-sekretariat har den 7. februar 2025 rundsendt listerne med de øvrige grønne organisationernes kontaktpersoner til DN’s repræsentanter i de lokale treparter* med opfordring til

at indbyde til samarbejde i de lokale grønne dialogfora*, idet det vil være op til de enkelte repræsentanter at beslutte, hvordan de vil organisere dialogforaene, herunder beslutte mødeform og frekvens m.v.

Hvilke mål skal vi forfølge?

I det omfang Lokalafdelingerne får sæde i de lokale grønne dialogfora* og/eller får sæde i Kystvandrådene*, er der ud over specifikke, lokale interesser, også nogle overordnede fuglebeskyttelsesinteresser, som lokalafdelingernes repræsentanter må huske at fremføre. De gennemgås i det følgende:

Store, sammenhængende naturområder

Det er DOF's overordnede politik at følge forskernes anbefalinger på naturbeskyttelsesområdet, og her er det gennemgående råd, at biodiversiteten beskyttes og understøttes bedst gennem etablering af store, sammenhængende naturområder – gerne så store, at de kan blive selvforvaltnene.

DCE på Aarhus Universitet og CMEK på Københavns Universitet er - baseret på de aktuelle forekomster af truede arter - fremkommet med bud på, hvor DK mest fordelagtigt kan udlægge sådanne store, sammenhængende naturområder.

Senest har Biodiversitetsrådet i et notat af 10.10.2024 samlet disse tidligere bidrag i et fælles forslag, der på to forskellige Danmarkskort dels angiver de områder, som Danmarks biodiversitetsindsats bør målrettes imod, dels områder, der (derudover) kan bidrage til at øge naturindholdet på tværs af Danmark.

Nedenfor er givet et udsnit (med Fyn som eksempel).

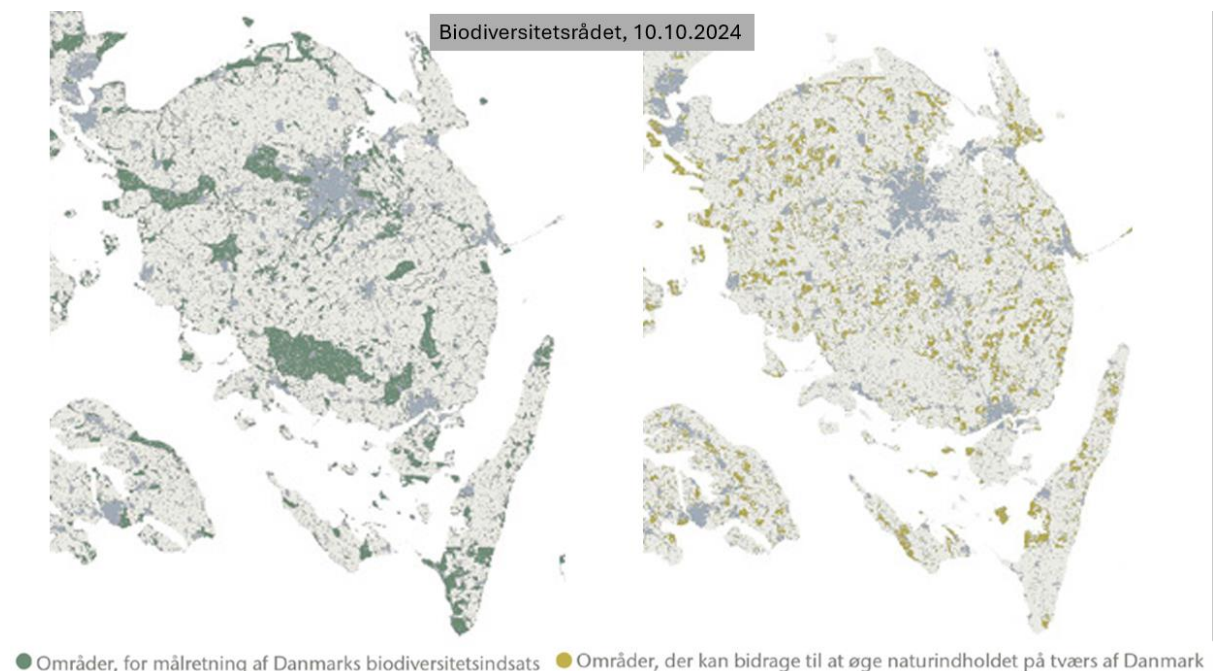
Lokalafdelingerne opfordres til at tage afsæt i disse kort ved anbefalinger af, hvor udtagninger af landbrugsjord især bør nyde fremme.

Rapporten (og kortene) præsenterer grundlag for udpegning af store områder der vil sikre 95 % af biodiversiteten. Men det ses samtidig, at der ikke peges på lige så mange områder i Syddanmark som i landet som helhed.

Her peger rapporten på, at der faktisk ligger en særlig opgave for netop Syddanmark i forhold til at gøre en ekstra indsats for oprettelse af natur. Natur der skal virke som trædesten for spredning af dyr og planter m.v. sydfra, efterhånden som klimaforandringerne (varme) skubber den nordlige udbredelsesgrænse mod nord. Et forhold, som 'de sydlige lokalafdelinger' skal være særligt opmærksomme på!

Notatet og kortene er tilgængelige [her](#), og kortene kan desuden klikkes frem i 'MARS*'.

Ved mindre udtag – som f.eks. af kulstofrige lavbundsjord* - vil det ikke altid være muligt at kombinere med et større sammenhængende naturområde, men her vil det så være vigtigt at få sikret den rette forvaltning af området – se nedenfor.

Beskyttelse af raste- og overvintringsområder samt genopretning af tidligere vådområder

På to punkter synes de hidtidige forslag til udpegninger at være mangelfulde set i 'fugleperspektiv'. Det gælder når det

1. handler om raste- og overvintringsområder for nordfra kommende vand- og rovfugle, og når det
2. handler om historiske, nu afvandede vådområder

Det skyldes, at forskernes hidtidige udmeldinger har taget afsæt i ynglende forekomster af sjældne dyr, padder, fugle og invertebrater, samt forekomster af sjældne svampe, laver og karplanter.

Ingen af delen forekommer nødvendigvis på oplagte raste- og overvintringsområder eller afvandede fjorde og søer, der især for sidstnævntes vedkommende ofte vil henligge som dyrkede marker i dag.

Hvad raste- og overvintringsområderne angår rejser Hans Meltofte i [et debatindlæg i DOFT 4/2024](#) problematikken i f.t. vores internationale beskyttelsesansvar (vi huser for visse arter mere end halvdelen af den samlede flyway-bestand, og flere arter er internationalt rødlistede). Forskere fra CMEK afviser i en kommentar til artiklen, at der er et problem, og finder tvært imod, at den megen fokus på træk- og vintergæster historisk har medført beskyttelse af 'de forkerte arealer' (utvivlsomt med sigte på de Fuglebeskyttelsesområder, der udgjordes af marker, og som blev udlagt pga træk- og rasteforekomster, men som tidligere regeringer jo har fjernet med et pennestrøg). Forskernes kommentarer bør ingenlunde afholde DOFs repræsentanter i de lokale grønne dialogfora fra at fastholde fokus på raste- og overvintringspladser (hvor driften eksempelvis ville kunne ekstensiveres og tilpasses fuglenes behov, og hvor skovrejsning vil være uheldig).

Hvad afvandede områder angår opfordres lokalafdelingernes repræsentanter i de lokale grønne dialogfora til at søge støtte i lokalitetsgennemgangen i Keld Hansens 'Det Tabte Land', som også [findes i elektronisk form](#), og hvor det er muligt at søge belæg for potentialerne i en genopretning, ligesom de historiske kortmaterialer i [Danmarks arealinfo](#) (høje og lave målbordsblade fra hhv. 1862-1899 – og derfor uden Sønderjylland – og 1901-1971) kan give inspiration til genopretninger af tabt natur. BEMÆRK, at de historiske kort OGSÅ [kan klikkes frem i MARS*](#) (det elektroniske værktøj, som er udviklet til brug for de lokale treparters* arbejde).

Optimal forvaltning af lavbundsarealer

De kulstofrige lavbundsarealer*, der vil skulle udtages i forbindelse med den forestående arealomlægning, er prædefinerede (skal indeholde >6 % organisk kulstof – til nød 3-6 %), og findes afsat på kortmaterialet i MARS, hvor det forventes opdateret snarest. Men lokalafdelingerne kan bidrage dels hvad angår afgrænsningen af *randarealerne**, dels hvad angår den *fremtidige forvaltning* af såvel lavbunds- som randarealer*.

Med hensyn til *afgrænsningen af randarealerne**, så vil nogle af dem af hydrogeologiske årsager også være prædestinerede (når grundvandsspejlet hæves i lavbundsarealet, vil det også blive hævet i de tilgrænsende randarealer, og de laveste vil blive ikke-dyrkbare), men der vil – alt afhængig af hvilken ordning, udtagningen foretages efter - være et vist spillerum for afgrænsningen, og **lokalafdelingsrepræsentanterne bør bestrebe sig på at udpege de randarealer, det vil være mest fordelagtigt for fuglene at få udtaget.**

Med hensyn til *den fremtidige forvaltning*, så vil ekstensiv afgræsning i så godt som alle tilfælde være at foretrække for fuglene. Om muligt gerne helårsgræsning (med meget lavt græsningstryk), subsidiært ekstensiv sommergræsning med sen udbinding (af hensyn til jordrugende fugle).

Generelt bør rejsning af produktionskov eller etablering af VE-anlæg undgås på såvel kulstofrige lavbundsarealer* som randarealer.

De Lokale Grønne Treparter vil utvivlsomt blive mødt med ønsker om anvendelse af lavbunds- og randarealer til allehånde produktionsformål - ud over de allerede nævnte således eksempelvis elefant- og proteingræsdyrkning samt energiskov i forskellige afskygninger. Uanset hvad bør lokalafdelingerne her tale for, at udtagne arealer - det være sig lavbunds- eller andre - skal 'startes fra 0' og overlades til fri succession, evt. understøttet af store græssere.

Skovrejsning på jorde med stor kvælstofudvaskning må ikke ske på bekostning af biodiversitet

Det fremgår af aftalerne, at den tilskudsordning, som er aftalt til rejsning af i alt 250.000 ha privat skov, vil blive målrettet områder, hvor der er et særligt behov for at mindske kvælstofniveauet.

Lokalafdelingerne må i den forbindelse påse, at det ikke fører til u hensigtsmæssig rejsning af især produktionskov på f.eks. randarealer omkring kulstofrige lavbundslande* eller andre steder, hvor skovrejsningen vil være til ugunst for det åbne lands fugle, herunder træk- og vintergæster af vandfugle.

Rejsning af urørt skov ved selvgroning

Der skal etableres i alt 100.000 ha urørt skov (80.000 ha privat og 20.000 ha statslig), og det er DOFs holdning, at det så vidt muligt bør ske ved selvgroning og under påvirkning af store græssere. Det vil tage adskillige generationer, men til gengæld vil de skovlandskaber, der opstår på denne måde, komme til at indeholde langt større biodiversitet med lysåbne partier afløst af krat og egentlig skov. Det er usikkert, om de tilskudsordninger, der vil blive etableret til etablering af privat urørt skov, åbner op herfor, men så må lokalafdelingerne arbejde for, at andre udtagne arealer, som ejerne kompenseres for, eller som overtages af det offentlige, udlægges til fri succession under påvirkning af store græssere. Den statslige, urørte skov vil ikke være afhængig af tilskud, og her burde selvgroning være en selvfølge.

Økologisk infrastruktur i produktionslandskaber

Trepartsaftalerne synes at overlade de områder, der ikke udtages, til mere eller mindre ureguleret landbrugsdrift. Lokalafdelingsrepræsentanterne må derfor i de lokale dialogfora bag Den Lokale Trepert* og i Kystvandrådene* huske at gøre opmærksomme på behovet for etablering og beskyttelse af økologisk infrastruktur også i produktionslandskaberne, således som det fremgår af Biodiversitetsstrategien (afsnit 2.2.2.), ligesom også den nyligt vedtagne Naturgenopretningsforordning stiller krav om øgning i indeksene for landbrugslandsfugle og bestøvere – hvilket forudsætter øget økologisk infrastruktur (som så samtidig vil gavne såvel bestøvningen som den biologiske kontrol med skadevoldere – begge dele med mindre behov for pesticidanvendelse til følge).

Multifunktionel drikkevandsbeskyttelse

Aftalen om implementering af Et Grønt Danmark indebærer, at der skal rejses 20.000 ha urørt statskov på drikkevandsinteresseområder (det vil sige de områder, hvor infiltreringen af det grundvand, som siden bliver til drikkevand*, finder sted, og som ofte ligger langt fra selve boringerne).

Miljøstyrelsen har påbegyndt en systematisk kortlægning af disse infiltrationsområder (med Fyn som pilotprojekt, hvor kortlægningen nu er afsluttet – se også under Drikkevand* i Ordbogen). Det forventes, at det samlede behov for beskyttede infiltrationsområder vil nå i størrelsesordenen 200.000 ha. I MARS kan p.t. alene klikkes de gældende MST-kort over drikkevandsinteresseområder frem, og det forventes ikke, at den detaljerede kortlægning af sårbare infiltrationsområder vil være tilendebragt i de lokale grønne treparters levetid.

DN, DOF, Friluftsrådet, Økologisk Landsforening og vandforsyningsselskabernes organisationer m.fl. har indledt et samarbejde om udbredelse af tanken om såkaldte 'Grundvandsparker', som forvaltes med det primære formål at sikre den fremtidige grundvandsdannelse mod nedsivende miljøfremmede stoffer, men under samtidig inddragelse af hensynene til biodiversitet og rekreation.

Lokalafdelinger opfordres til at gå aktivt ind i dette samarbejde, f.eks. med DN's lokalafdelinger, og bidrage til, at der i de Lokale Treparter* indtænkes samtidige hensyn til drikkevandsbeskyttelse*, biodiversitet og rekreative hensyn i sådanne fortrinsvis bynære 'Grundvandsparker', hvor der også vil være plads til økologiske jordbrug* (dog måske med undtagelse af visse kvælstof-belastede grundvandsområder).

Tidslinje – hvem, hvad, hvornår?

Det første år:

Statens opgaver er angivet med **rødt**, kommunernes med **blåt**, og lokalafdelingernes med **grønt**

– Den 20.12.2024 offentliggjordes indsatsbehov for kvælstof via høring af vandområdeplanerne. Heraf fremgår, hvilke vandoplade, der er mest udsatte, men disse er grupperet i .

– I januar 2025 var det planen at det opdaterede kort over potentialet for udtagningen af lavbundsjorder* skulle have været udmeldt til de 23 lokale trepart* og de 98 kommuner, men det ses ikke at være sket. I MARS* kan man fortsat se det eksisterende lavbundskortmateriale.

– I januar/starten af februar 2025 sendtes en startpakke til de lokale trepart* og til kommunerne med kvælstofindsatsbehov og potentiale for lavbund*, vejledning til, hvordan de hver især kan komme i gang med opgaven, en milepælsplan for 2025, introduktionsmateriale til MARS* og en guide til, hvor der kan hentes hjælp.

– Ultimo januar 2025 lanceredes det IT-værktøj, MARS*, som kommunerne og de lokale trepart* skal udarbejde omlægningsplaner i.

– Senest den 1. februar 2025 skulle kommunerne meddele Ministeriet for Grøn Trepert og KL hvilken kommune, der varetager hhv. formandskabet og sekretariatsbetjeningen af den lokale trepart* for hver af de 23 lokale trepart*. Se Bilag I herfor.

– Senest den 1. februar 2025 skulle kommunerne have oprettet den lokale trepart*, inkl. udpegnig af deltagere fra DN og L&F.

- Inden 10. januar skulle DOFs Lokalafdelinger have fundet repræsentanter til de lokale grønne dialogfora for de grønne repræsentanter i lokale trepart*, som DN's repræsentanter er opfordret til at oprettet inden for deres respektive områder.

- Primo 2025 åbnedes for ansøgning om at komme i betragtning som kystvandråd i 2025-2027, således at kystvandrådene nedsættes i første kvartal 2025.

- I første kvartal 2025 skal kommunerne (om ønsket) ansøge om tilskud til oprettelse af kystvandråd.

- Ligeledes i første kvartal 2025 skal lokalafdelingerne have fundet repræsentanter til de kystvandråd, der måtte blive etableret i deres områder. Det kan – endda måske med fordel – være de samme repræsentanter, som dem, der udmeldes til de lokale grønne dialogfora bag de grønne repræsentanter i den eller de lokale trepart(er).

– I foråret 2025 offentliggør opdateret retentionskort*, samt braklægningspunkt* ift. markregulering. Kortet vil blive tilgængeligt i MARS*.

- Lokalafdelingernes repræsentanter i de lokale grønne dialogfora bag de grønne repræsentanter i lokale trepart* samt lokalafdelingernes repræsentanter i Kystvandrådene* skal så tidligt i forløbet som muligt gøre sig fortrolige med brugen af de opdaterede retentionskort* og i brugen af det screeningsmodul i MARS*, der er tilgængeligt for offentligheden. Intromateriale i form af [link til et webinar](#), som SGAV har gennemført om brugen af MARS, har været rundsendt til mailgruppen bestående af DOFs repræsentanter i de lokale grønne dialogfora.

– Senest 1. juli 2025 skal den lokale trepart* have oprettet de første skitseprojekter og være i færd med at udarbejde omlægningsplaner i it-systemet MARS*.

– Senest i december 2025 skal kommunalbestyrelserne principvedtage arealomlægningsplanerne*.

De følgende år:

- 2027: Den særlige miljøgaranti* træder i kraft, og jorde, der giver anledning til kvælstofudvaskning – men som IKKE er udtaget ad frivillighedens vej – får pålagt markregulering (sænkede kvælstofnormer til braklægningspunktet*), hvilket formentlig vil øge interessen for yderligere udtagninger. Lokalfdelingerne påser i den forbindelse muligheder for udvidelse af naturområder.
- 2028: Lavbundsarealer, der ikke er udtaget, pålægges CO₂e-afgift* og udgår derfor formentlig af produktion. Lokalfdelingerne påser også her mulighederne for udvidelse af naturområder.

Referencer

[Aftale om et Grønt Danmark \(juni, 2024\)](#)

[Aftale om implementering af et Grønt Danmark \(november, 2024\)](#)

Faktaark over hovedbudskaber i aftalen om implementering af et Grønt Danmark:

- [Skov, natur og biodiversitet](#)
- [Indsatsen for et bedre vandmiljø](#)
- [Klimaløsning for landbruget mv.](#)
- [Lokale treparter](#)

[Second opinion - Evaluering af det faglige grundlag for kvælstofindsatsen, september 2024](#)

[Faktaark om Second opinion](#)

[Rammeaftale mellem Ministeriet for Grøn Trepert og KL om kommunernes opgaver i omlægningsindsatsen i medfør af Aftale om et Grønt Danmark og Aftale om Implementering af et Grønt Danmark 478,1 KB PDF](#)

[Faktaark om lokale treparter](#)

[Faktaark om kystvandråd](#)

[Faktaark om milepæle i 2025](#)

[Faktaark om omlægningsplanerne](#)

[Faktaark om opfølgning og fremdrift](#)

[Faktaark om kommunernes værktøjskasse](#)

[Faktaark om kystvandråd](#)

[Høringsmateriale, vandområdeplaner](#)

[Høringsbrev](#) 118,171 kB

[Genbesøgsnotat](#) 177,056 kB

[Udkast til vandområdeplaner 2021-2027 \(genbesøg\)](#) 5,108 MB

[Udkast til bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter](#) 11,196 MB

[Udkast til bekendtgørelse om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster](#) 23,865 MB

[Udkast til bekendtgørelse om fastlæggelse af miljømål](#) 678,613 kB

[Udkast til bekendtgørelse om overvågning](#) 1,000 MB

Udkast til bekendtgørelse om vandområdedistrikter og hovedvandomplande	452,646 kB
Udkast til vejledning til bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter	512,559 kB
Udkast til miljørapport for ændringer til vandområdeplanerne 2021-2027	593,144 kB
Høringsliste	119,080 kB

Se også bilaget 'Ord & Begreber i Det Grønne Treparts-arbejde.'

Bilag I: De 23 lokale treparter og deres inddeling i 10 grupper

Formands- og sekretariatskommuner for de lokale treparter

Pr. 31. januar 2025

Gr.	Lokal trepart	Formands- og sekretariatskommune	Ankerkommune for de 10 samarbejder
1	1.1 Nordlige Kattegat, Skagerak	Hjørring	Hjørring
2	1.2 Limfjorden	Limfjordsrådet ¹ og Limfjordssekretariatet (forankret i Aalborg Kommune)	Limfjordssekretariatet
	1.3 Mariager Fjord	Mariagerfjord	
3	1.4 Nissum Fjord	Holstebro	Holstebro
4	1.5 Randers Fjord	Silkeborg formandskom. ¹ / Viborg sekr.	Viborg
	1.6 Djursland	Syddjurs	
	1.7 Aarhus Bugt	Aarhus	
	1.9 Horsens Fjord	Horsens	
5	1.8 Ringkøbing Fjord	Ringkøbing-Skjern	Ringkøbing-Skjern
6	1.10 Vadehavet	Vejen	Vejen
	4.1 Kruså-Vidå	Aabenraa	
7	1.11 Lillebælt/Jylland	Vejle	Assens
	1.12 Lillebælt/Fyn	Assens	
8	1.13 Odense Fjord	Odense formandskom. / Kerteminde sekr.	Kerteminde
	1.14 Storebælt	Kerteminde	
	1.15 Det Sydfynske Øhav	Svendborg	
9	2.1 Kalundborg	Kalundborg	Holbæk (FS Sjælland Nord)
	2.2 Roskilde Fjord og Isefjord	Lejre	
	2.3 Øresund	Fredensborg	
	2.4 Køge Bugt	Køge	
10	2.5 Smålandsfarvandet	Næstved	Næstved (FS Sjælland Syd, Øerne og Bornholm)
	2.6 Østersøen	Vordingborg	
	3.1 Bornholm	Bornholm	